

Un inventor desconegut

Joan Ferrer i Girbau, rellotger de Palafrugell, i el seu aparell pre-Photomaton: le Photoautographe

La història de vegades oblida personatges que en el seu moment varen ser pioners, com és el cas del pràcticament desconegut Joan Ferrer i Girbau. Aquest rellotger nascut a Palafrugell va ser un reconegut professional. Els seus rellotges de torre es poden trobar arreu. Sobretot és interessant la seva faceta d'inventor d'un aparell fotogràfic, precedent del *Photomaton*.

SALVADOR TIÓ > TEXT

El 12 de novembre de 1877, Joan Cantó i Mas, fotògraf de Barcelona i fill del també fotògraf Joan Cantó i Esclús (Otnac), patentava el primer aparell de fotografia automàtica amb el nom de *Báscula fotográfica automática*, precedent del *Photomaton*. Va ser el primer en el món a idear un automatisme fotogràfic que funcionava mitjançant la introducció d'una moneda. A partir d'aquell moment varen començar a proliferar, arreu del món i especialment a la ciutat de Barcelona, fins al voltant de 1902, una notable quantitat d'aquests automatismes, els quals foren patentats.

Un d'aquests aparells, *le Photoautographe*, el qual va tenir molt de ressò a la premsa francesa, va ser ideat i patentat pel rellotger nascut a Palafrugell Joan Ferrer i Girbau.

Dades biogràfiques

Joan Ferrer va néixer a Palafrugell el dia 16 de febrer de 1851. Els seus pares foren Joan Ferrer i Riera i Maria

Girbau i Girbal, ambdós nascuts a Palafrugell. D'aquest matrimoni, que va tenir lloc el 1849, naixerien, a més d'en Joan, que era el gran, set fills més. El 1875 va contraure matrimoni amb Maria Barri i Bisbal, també de Palafrugell. D'aquest matrimoni naixerien tres fills. Segons Paqui Téllez, de l'Arxiu Municipal de Palafrugell, Joan Ferrer seria cosí germà del fotògraf palafrugellenc Jaume Ferrer i Massanet. En aquest mateix arxiu, en l'apartat Contribució Industrial i de Comerç, consta que Joan Ferrer i Girbau, venedor de rellotges «*al por menor*» era el que pagava la contribució més alta durant els anys 1877 a 1882. Al voltant de 1883 s'estableix com a rellotger a Barcelo-

Le Photoautographe, que va tenir molt de ressò a la premsa francesa, va ser ideat i patentat pel rellotger nascut a Palafrugell Joan Ferrer i Girbau

na, per bé que continuà mantenint el seu nom a la rellotgeria de Palafrugell fins el 1890, quan seria rellevat pel seu germà Narcís Ferrer i Girbau. Un altre germà, l'Alfred, casat amb la palamosina Aurora Perich Robert, també serà rellotger al carrer Major núm. 61 de Palamós, segons informació de Pere Trijueque i Fonalleras, de l'Arxiu Municipal d'aquesta població.

Ferrer, Collin i Cia., Relojeros

Joan Ferrer era el representant de la casa Collin, rellotgers de París i successors de Bernard Henry-Wagner, i d'aquesta casa

<< *La Torre del Relloige del Parc de Can Solei i Ca l'Arnús. A la dreta, el rellotge de la Sala de Contractació de la Llotja de Barcelona.*

era el rellotge de torre que va instal·lar a l'Ajuntament de Sant Feliu de Guíxols durant el mes de març de 1883. També es dedicava a la instal·lació de telèfons i ginys elèctrics de tot tipus, com la telegrafia elèctrica, tant per a ús industrial com particular, com ho podem comprovar en l'anunci publicitari del diari de Sant Feliu de Guíxols *El Eco Guixolense* de 13 de juny de 1880.

Al voltant de juny de 1883 s'instal·la a Barcelona al passatge del Rellotge del carrer Escudellers, amb el nom comercial de *Ferrer, Collin y Cía., Relojeros*.

Un dels primers encàrrecs que rebé a Barcelona fou el del banquer Evarist Arnús, el mateix 1883, per decorar amb un rellotge la torre que havia construït al jardí de casa seva, a dins de la qual encara avui es troba una estació meteorològica dotada d'un calendari perpetu i de tots els

instruments de mesura (termòmetre, pluviòmetre, higròmetre, etc.). Aquesta construcció és l'anomenada Torre del Rellotge, situada en el parc de Can Solei i Ca l'Arnús, a Badalona.

Per encàrrec, altra vegada, del banquer senyor Arnús, instal·là un rellotge —amb baròmetre i termòmetre, si-

Un dels primers encàrrecs que rebé a Barcelona fou el del banquer Evarist Arnús, el 1883, per decorar amb un rellotge la torre que havia construït al jardí de casa seva

mètricament col·locats— a la Sala de Contractació de la Llotja de Barcelona. Aquest fou un regal que el senyor Arnús va oferir als corredors reials de canvi (Agents de canvi i borsa).

Un dels primers anuncis en els quals es va donar a conèixer a Barcelona és el que hem trobat al diari *La Publicidad* del 16 de novembre de 1884, on es diu que és «la primera y única casa en España dedicada a la Unificación de la Hora de los relojes antiguos y modernos por la reposición a la hora por la electricidad. Especialidad en relojes de Torres, Iglesias, etc., etc.». És a dir, era un especialista dels anomenats rellotges de torre.

El 1885 Joan Ferrer construeix un d'aquests rellotges, per encàrrec del senyor Arnús, que l'obsequia, a la façana de l'Ajuntament de Barcelona. I a Madrid, n'instal·là un altre per a l'edi-

(No Model.)

6 Sheets—Sheet 2.

JUAN FERRER Y GIRBAU.
AUTOMATIC PHOTOGRAPHIC APPARATUS.

No. 551,206.

Patented Dec. 10, 1895.

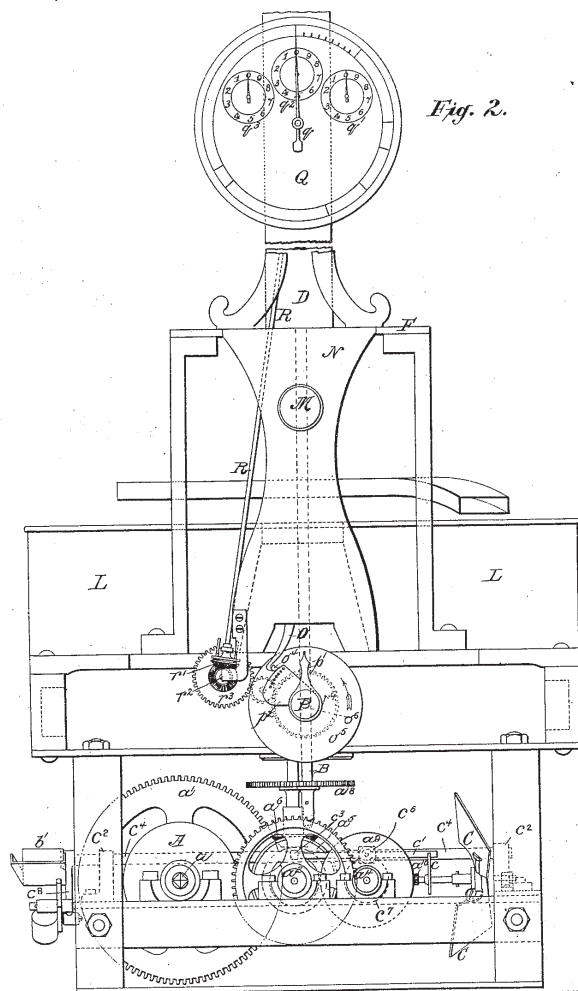

Fig. 2.

WITNESSES:

George Baumann
J. C. Connor

INVENTOR

Juan Ferrer y Girbau
BY
Howson and Torrey
ATTORNEYS.

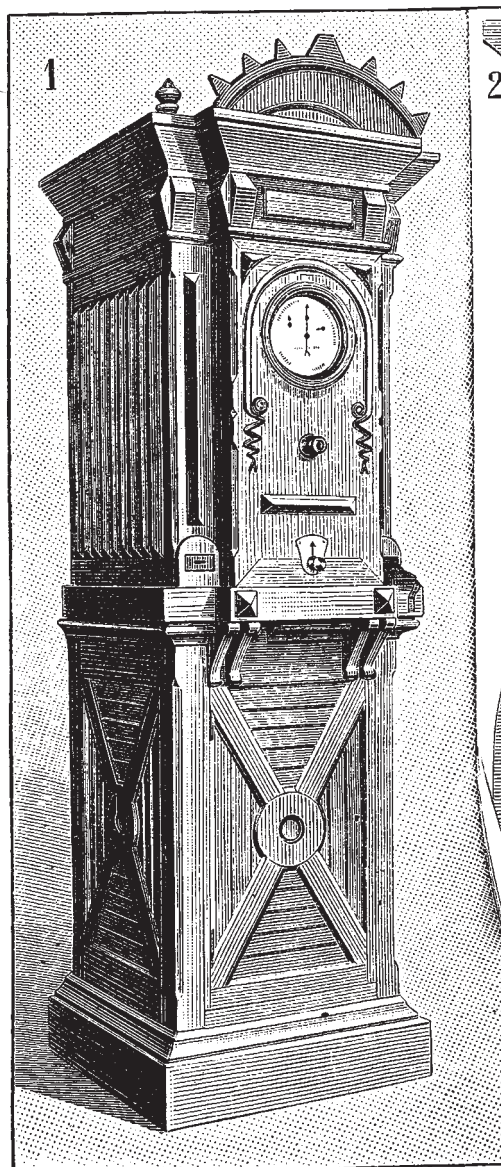

Fig. 1. — N° 1. Vue d'ensemble du photautog

fici construït per l'arquitecte Fernando Arbós, a la plaça de las Descalzas, per a dipòsit del Monte de Piedad.

La faceta d'inventor

El 8 d'octubre de 1886 patentava «un aparato especial para indicar los cambios en alza o en baja que se efectúan incesantemente en los centros bursátiles».

Joan Ferrer era capaç, com a bon rellotger, d'idear i fabricar qualsevol giny mecànic. Ara bé, el que no sabem és d'on li va venir el pensament de construir una càmera de fotogra-

<< Patent de l'aparell de Joan Ferrer als Estats Units d'Amèrica amb el nom d'Automatic Photographic Apparatus. A la dreta, dibuix del Photoautographe aparegut a la revista francesa La Nature.

Joan Ferrer era capaç, com a bon rellotger, d'idear i fabricar qualsevol giny mecànic. Ara bé, el que no sabem és d'on li va venir el pensament de construir una càmera de fotografia automàtica

fia automàtica. En aquells moments a Barcelona, a part del ja anomenat del de Joan Cantó, ja s'havien patentat diversos aparells automàtics, com els de Frederic Martí i Biosca, Antonio Duran i Fornel, Marc Sugranyes i el del rellotger Pere Cabanach amb la Sociedad Autofotográfica. Aquests aparells, precedents del Photomaton, funcionaven amb monedes, les quals en ser-hi introduïdes accionaven una sèrie de mecanismes com els de preparar una placa fotogràfica, fer la fotografia, revelar, rentar, fixar i tornar a rentar aquesta

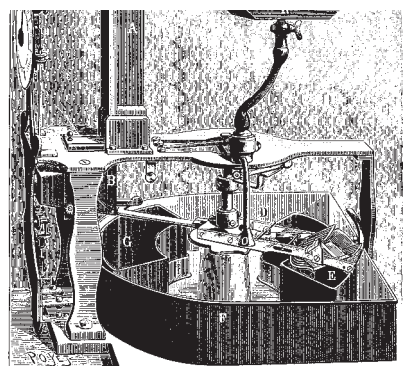

Fig. 2. — Mécanisme intérieur du phototautographe. — A. Magasin des plaques sensibles. — B. Chambre noire avec son objectif et obturateur automatique. — C. Carrot porte-plaques. — E. Bain de développement. — F. Bain de lavage. — G. Bain de fixage.

<< Mecanisme interior del photautographe.

placa. El retrat, el qual sortia per algun forat, era una còpia única feta amb el procediment ferrotípic de gelatino-bromur. Aquest ferrotip, normalment, es podia emmarcar, prèvia introducció d'una altra moneda, amb un petit marc fet de llautó o cartró.

El fet és que el 23 d'abril de 1894 Joan Ferrer i Girbau patentava a Espanya el *Fotografiador automático. Sistema Ferrer*, número de patent 15.759, i el 24 de novembre del mateix any patentava aquesta màquina automàtica a França amb el nom d'*Appareil photographique automatique. Système Ferrer*, anomenat *Le Photoautographe*, número de patent 243.100. I el mateix feia el 10 de desembre de 1895 paten-

<< Façana de la botiga de la rellotgeria d'Alfred Ferrer Girbau, al carrer Major cantonada amb el carrer Allada, (1905-1910), a Palamós.

tant-lo als Estats Units d'Amèrica amb el nom d'*Automatic Photographic Apparatus*, número de patent 551.206.

Aquest aparell deuria causar sensació, ja que dues revistes franceses de prestigi com *La Nature* i *Le Monde Illustré* li varen dedicar, en pocs dies de diferència, dos reportatges notables, on es poden veure uns gravats d'aquest giny.

Malgrat ser un dels aparells que varen tenir més repercussió en els mitjans estrangers, no hem sabut trobar ni fotografies ni notícies del funcionament comercial d'aquest aparell.

El 17 de juny de 1896 Joan Ferrer, juntament amb Charles Brodbeck, patentaven a França un *Appareil pour l'obtention et la projection des épreuves photographiques donnant l'image des objets en mouvement*, número de patent 257.321, és a dir, un aparell cinematogràfic, un any després que el dels germans Lumière. Un dels tants que es

varen arribar a patentar, com els del fotògraf de Barcelona Pau Audouard, però sense cap tipus de continuïtat.

Sabem que Ferrer també va formar part durant alguns anys de l'Associació de Rellotgers de Catalunya. A la seva junta va coincidir amb l'abans anomenat Pere Cabanach.

Joan Ferrer és un dels molts personatges que han estat oblidats i que per la seva vàlua cal recuperar, malgrat l'escassetat d'informació que tenim sobre la seva vida.

Salvador Tió
és fothistoriador.

Per saber-ne més:

http://worldwide.espacenet.com/publicationDetails/originalDocument?CC=US&NR=551206A&KC=A&FT=D&ND=&date=18951210&DB=&&locale=en_EP

La Nature, 25 juny 1895, núm. 1.147.
<http://goo.gl/zDL1Gy>

United States Patent and Trademark Office. - <http://ow.ly/lyU6300GohO>

Malgrat ser un dels aparells que varen tenir més repercussió en els mitjans estrangers, no hem sabut trobar notícies del seu funcionament comercial